

तुकाविप्रांची स्फुट कविता

अभ्यासक:- प्रा. भारती शंकरराव ताकभाते,
(प्रा.सौ. भारती दिलीपराव रेवडकर)
एम्.ए. (मराठी), एम्.ए. (इंग्लीश),
एम्.ए. (इतिहास), बी.एड.
नेट परीक्षा उत्तीर्ण

मार्गदर्शक:- प्रा.डॉ. वा. पु. गिंडे,
एम्.ए., पीएच्.डी.

भूतपूर्व प्रपाठक,
मराठी विभाग प्रमुख,
पदव्युत्तर अध्यापन केंद्र,
कर्मवीर भाऊराव पाटील महाविद्यालय,
पंढरपूर.

आणि तथ्या प्रपाठक
मराठी विभाग प्रमुख,
राजर्षि उन्नपती शाहू महाविद्यालय,
कोल्हापूर.

पदव्युत्तर संगोधन मार्गदर्शक,
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांना एम्. फिल. पदविकेसाठी
सादर केलेली प्रबंधिका.

28 डिसेंबर १९९५.

-: प्र मा ण प त्र :-

प्रस्तुत प्रबंधिकेत प्रा.भारती गंकरराव ताकभाते (प्रा.सौ.भारती दिल्लीपराव रेवडकर) यांनी मराठीतील "तुका।वप्रांची स्फुट कविता" या विषयाचा अभ्यास माझ्या मार्गदर्शनाखाली पूर्ण केलेला आहे.

यातील मजकुराचा वापर यापूर्वी कोणात्याही विद्यापीठीयस्तरावर पदवी मिळविण्यासाठी केलेला नाही.

ही प्रबंधिका शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांना एम.फिल. परीक्षेच्या संदर्भात परीक्षणासाठी अभ्यासकाने सादर करण्यात मी संमती दिली आहे.

दिनांक:- 28 डिसेंबर १९९५.

१८.१२.९५
प्रा.डाॅ. वा. पु. गिडे
मार्गदर्शक

१८.१२.९५
प्रा.डाॅ. वा. पु. गिडे
एम.ए., पीएच.डी.

भूतपूर्व प्रपाठक,
मराठी विभाग प्रमुख,
पदव्युत्तर अध्यापन केंद्र,
कर्मवीर भाऊराव पाटील महाविद्यालय, पंढरपूर.

आणि सध्या प्रपाठक
मराठी विभाग प्रमुख,
राजर्षी उत्रपती शाहू महाविद्यालय, कोल्हापूर.

पदव्युत्तर संशोधन मार्गदर्शक,
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.

-: प्र ति ज्ञा प त्र :-

मी प्रतिज्ञापूरुवक निवेदन करते की,
मराठीतील "तुकाविप्रांचो स्फुट कविता" ही प्रबंधिका मी,
रुवत: अभ्यासपूरुवक सादर केली असून यातील मजकुराचा वापर
यापूरुवीं कोणात्याही विद्यापीठीय स्तरावर कोणातीही पदवी
भिळविण्यासाठी केलेला नाही.

दिनांक: 28 डिसेंबर 1994.

की. एस. ताकभाते

प्रा. भारती शंकरराव ताकभाते,
(प्रा.सौ. भारती दिलीपराव रेवडकर)

अभ्यासक

- कृणानिर्देशा -

प्रस्तुत विषयाच्या अभ्यासात विषयाची निवड करण्यापासून ते प्रबंधिकेला पूर्णत्व देण्यापर्यंत माझे आदरणीय गुरुवर्य मार्गदर्शक डॉ. वा.पु. गिंडे यांनी मौलिक मार्गदर्शन केले.

त्यांच्या मार्गदर्शनामुळे, सहकार्यांमुळे व वेळोवेळी प्रबंधिका वेळेत पूर्ण करण्यासाठी दिलेल्या प्रेरणा आणि प्रोत्साहनामुळे ही प्रबंधिका पूर्ण होऊ शकली. सरांच्या मागे अनंत व्याप, प्रकृतीचे अस्वास्थ्य, त्यातूनही वेळेत वेळ काढून, त्यांनी मला सतत कार्यरत ठेऊन प्रबंधिका पूर्ण करून घेतली. त्यासाठी त्यांचे स्वतःचे ग्रंथालय, अभ्यासिका, पुस्तके, मासिके त्यांनी मला उपलब्ध करून दिली. सरांच्या मार्गदर्शनाचा लाभ मला मिळाल्यामुळे मी हा अभ्यास करू शकले. त्यांचे कृण शब्दांच्या पलीकडले!

संत तुकाविप्रांचे मूळ साहित्य मला पंढरपूरच्या विप्र दत्त मठात तसेच श्री. तु. ना. विप्र, सहाय्यक प्रबंधक, बँक ऑफ महाराष्ट्र, नवी पेठ, सोलापूर यांच्याकडे पहायला मिळाले. श्री. तु. ना. विप्र यांची या अभ्यासासाठी फारच मदत झाली. त्यांचेही आभार देणे नोंदवायला हवे.

माझ्या शैक्षणिक वाटवालीमध्ये मला लाभलेले माझ्या आईवडिलांचे, सासूसास-यांचे, माझ्या मुलांचे सहकार्य तसेच सतत माझ्या कार्यात माझ्या बरोबर असणारे माझे पती प्रा. श्री. दिलीपराव श्रीरंग रेवडकर या सर्वांचे सहकार्य मला नोंदवायला हवे. माझ्या त्याविषयीच्या भावना शब्दात व्यक्त करणे शक्य नाही.

की. एस. ताकभाते

दिनांक: 24 डिसेंबर १९९५.

प्रा. भारती शंकरराव ताकभाते,
(प्रा. मौ. भारती दिलीपराव रेवडकर)

तुकाविप्रांच्या स्फुट कवितेचा अभ्यास

अनुक्रमणिका

पृष्ठ क्रमांक

<u>प्रकरण १ ले</u>	प्रास्ताविक -	
	अ) प्रबंधिकेची भूमिका	२ ते ६
	ब) विषयाचे स्वरूप	
	क) विषयाची व्याप्ती	
	समारोप	
<u>प्रकरण २ रे</u>	तुकाविप्रांचे जीवनचरित्र : एक परिचय	७
	१) प्राचीन चरित्रे	८
	२) चरित्रलेखनामागच्या विविध प्रेरणा	८
	३) प्राचीन चरित्र लेखनामागील उद्दिष्टे व प्रयोजन	१०
	४) प्राचीन मराठी चरित्रलेखनामागील भूमिका	१०
	५) संतचरित्रांतील चमत्कार	१४
	६) राजाराम प्रासादीचे श्रीभक्तमंजरीमाला	१५
	७) संत तुकाविप्रांचे जीवनचरित्र	१७
	८) संतकवि तुकाविप्र महाराज - एक दृष्टिक्षेप	३४
<u>प्रकरण ३ रे</u>	तुकाविप्रांच्या वाङ्मयाचा परिचय : एक विहंगमावलोकन	३५
	१) प्रास्ताविक	३६
	२) संतांची जीवनदृष्टी	३७
	३) संतांची भूमिका	३९

		पृष्ठ क्रमांक	
<u>प्रकरण ३ रे</u>	४) संतवाङ्. मय	४०	
	५) संतकाव्याचे आधार	४२	
	६) संतकवि तुकाविप्र यांचे वाङ्. मय	४३	
	७) संत तुकाविप्रांची ग्रंथनिर्मिती	४४	
	८) संतकाव्य व अभंगरचना	४८	
	९) श्रीतुकाविप्र यांचा सार्थ हरिपाठ	५९	
	१०) समारोप	७२	
	<u>प्रकरण ४ थे</u>	तुकाविप्रांची स्फुट कविता : वर्गीकरण, स्वल्प व वैशिष्ट्ये	७३
		१) संतांची परंपरा	७४
		२) संत तुकाविप्र	७७
३) संतांची विविधांगी काव्यरचना		७७	
४) अभंग - सहजसुंदर आविष्कार		७८	
५) अभंगांची रचना		८०	
६) संततुकाविप्रांच्या अभंगवाणीचे वर्गीकरण		८१	
अ) आशयानुसार वर्गीकरण		८२	
ब) आविष्कारानुसार वर्गीकरण		१२१	
७) निष्कर्ष		१३१	
<u>प्रकरण ५ थे</u>	तुकाविप्रांची स्फुट कविता : वाङ्. मयीन रसास्वाद	१३२	
	१) प्रास्ताविक	१३३	
	२) संत तुकाविप्रांच्या स्फुट रचनेचे काव्यसौंदर्य	१३६	
	३) रसनिर्मिती	१३७	
	४) अलंकारवैभव	१४२	

		पृष्ठ क्रमांक
<u>प्रकरण ५ वे</u>	५) वृत्तरचना	१५०
	६) छंद	१५२
	७) भाषाशैलीचे सौंदर्य	१५८
	८) समारोप	१६०
<u>प्रकरण ६ वे</u>	समारोप	१६१ ते १६६
परिशिष्ट क्रमांक १	तुकाविप्रांचे वाङ्. मय	१६७
परिशिष्ट क्रमांक २	तुकाविप्रांसंधीच्या लेखनांची सूची	१६८
परिशिष्ट क्रमांक ३	तुकाविप्रांच्या हस्ताक्षराचा नमुना	१६९ ते १७१
परिशिष्ट क्रमांक ४	तुकाविप्रांच्या अप्रकाशित काही अभंगरचनेची संहिता	१७२ ते २१८
संदर्भग्रंथ यादी -		२१९ ते २२२

प्रकरण ६ ले
=====

प्रास्ताविक:-

- अ) प्रबंधिकेची भूमिका
- ब) विषयाचे स्वल्प
- क) विषयाची व्याप्ती

समारोप.